

СТРЕЛКОВСЬКА ЮЛІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права,
кандидат юридичних наук, доцент*

РІВНІ МАРГІНАЛІЗАЦІЇ В СИСТЕМІ ДЕТЕРМІНАНТ ЗЛОЧИННОСТІ

Останнім часом все частіше термін «маргінал» (від лат. *margo*, *-inis* – край, межа або від лат. *marginales* – знаходиться на краю) і похідні від нього зустрічається не тільки на сторінках спеціалізованої наукової літератури, а й у повсякденному лексиконі. Така підвищена увага до зазначеної проблеми є виправданою, оскільки маргіналізаційні процеси, іманентно властиві будь-якому стратифікованому суспільству, значно інтенсифікуються саме в періоди політичних і економічних потрясінь. Необхідно зазначити, що посилення маргіналізаційних процесів на даний момент спостерігається не тільки в Україні.

Дана проблема актуальна для всієї світової спільноти у зв'язку зі світовою економічною кризою, її негативними наслідками, пандемією та іншими глобальними факторами. Цілком закономірно те, що маргіналізаційні процеси впливають на стан злочинності як в окремо взятій країні, так і у світі в цілому, що дозволяє говорити про їх криміногенний потенціал.

Цікавим та перспективним з кримінологічної точки зору вбачається дослідити маргінальність як криміногенний (від лат. *crimen* -злочини і грец. *genos*- народження, походження) фактор на трьох рівнях:

- 1) на індивідуальному рівні;
- 2) на рівні окремих соціальних груп;
- 3) на рівні громад або держав в цілому.

На даний момент в науці питання про криміногенність маргінальності найбільш розроблено на першому з вищезазначених рівнів – індивідуальному. При цьому вчені висловлюють різні точки зору при оцінці криміногенного потенціалу маргінальності: маргінальна поведінка не обов'язково є злочинною, але майже завжди криміногенною [1, с. 14]; маргіналізм є криміногенним завжди; як суспільне явище він має в своєму розпорядженні комплекс, тобто сукупність всіх без винятку умов, які за необхідності породжують злочинність; це – закономірність [5, с. 53].

Дійсно, маргінальна особистість має певні характеристики, які істотно підвищують ризик вчинення злочину (наприклад, ослаблення або розрив соціально корисних зв'язків, невизначеність, відсутність роботи, незадоволеність своїм становищем у суспільстві тощо). Однак, набір подібних характеристик у будь-якої людини індивідуальний, що дозволяє зробити висновок про різний ступень криміногенності маргінальності. У зв'язку з цим заслуговують уваги пропозиції вчених щодо розробки «шкали криміногенності» [5, с. 54] або рівнів маргінальності, виходячи зі ступеня їх криміногенності [3, с. 46-47].

Автором у попередніх своїх роботах було запропоновано підхід ранжування ступеня криміногенності маргінальності в залежності від того, носієм якого виду маргінальності (пограничної або периферійної) є індивід, а також в залежності від злочинної спрямованості діянь. Як показало вивчення матеріалів судової практики, опитування експертів, а також повідомлень в ЗМІ, маргінальність на рівні окремо взятих індивідів призводить до скоєння злочинів найчастіше так званої загальнокримінальної спрямованості, і дещо рідше – економічної [4].

Маргінальність окремих соціальних груп як криміногенного чинника вимагає окремого розгляду. Це пов'язано з тим, що в даному випадку маргінально визнається вся група щодо суспільства в цілому. Прикладом можуть служити окремі етнічні групи. В даному випадку їх підвищена криміногенність може проявлятися по-різному: як в скоєнні їх представниками найбільш «популярних» загальнокримінальних злочинів (наприклад, крадіжки, грабежі, розбої тощо), так і в деяких випадках – терористичних актів з метою звернути увагу громадськості на проблеми цих груп і отримати певні «блага».

Разом із тим, необхідно зазначити, що маргіналізація окремих груп за різними ознаками крім криміногенного потенціалу також характеризується підвищеним рівнем віктимності даних груп, оскільки процеси маргіналізації в ряді випадків можуть приводити до дискримінації членів таких груп, а, у крайньому випадку, до їх геноциду.

Особливий інтерес на даний момент представляє третій рівень – маргіналізація окремих держав, в результаті чого з'являються так звані країни-маргінали. Цей феномен обумовлено в першу чергу економічним потенціалом країни та її політичною вагою в світовому співтоваристві. Поява країн-маргіналів пов'язано з процесами глобалізації, які «підсилюють поляризацію багатих і бідних країн світу. Розрив у доходах між п'ятою частиною світового народонаселення найбагатших країн і п'ятою частиною населення, що живуть в найбідніших країнах, у 1997 році визначався співвідношенням 74: 1 (в порівнянні з 60: 1 – 1990 року, 30: 1 – 1960 року [2, с. 38].

Необхідно зазначити: в кримінології давно встановлено, що стан злочинності корелює не з рівнем матеріальної забезпеченості, а з відмінностями у рівні забезпеченості, з розміром, гостротою цих відмінностей. В результаті саме країни-маргінали, що випали з процесу глобалізації, стають ареною міжетнічних колізій, притхистком наркобізнесу і організованої злочинності, міжнародного тероризму. У ряді випадків злочинна активність на міжнародній арені представників таких країн (наприклад, піратство або терористичні акти) є чи не єдиним способом привернути увагу світової громадськості до проблем своєї країни.

У зв'язку з вищевикладеним представляється обґрунтованим розглядати маргінальність саме як глобальний криміногенний фактор, оскільки маргіналізація суб'єктів різного рівня (починаючи від окремих індивідів і закінчуючи цілими країнами) призводить до скоєння особливо небезпечних злочинів не тільки в межах окремо взятої країни, а й на міжнародному рівні. Зазначена проблематика є актуальною

і надалі потребує проведення окремого кримінологічного дослідження на кожному із розглянутих рівнів.

Список використаної літератури:

- 1 Голодняк А. Ю. Криминологические особенности антиобщественного поведения подростков из маргинальной среды и предупреждение совершаемых ими преступлений: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.08 / Голодняк Антонина Юрьевна. – М., 2003. – 180 с.
- 2 Римащевская Н.М. Бедность и маргинализация населения // Социс. – 2004. – №4. – С.33-44.
- 3 Садков Е.В. Маргинальность и преступность / Е.В. Садков // Социс. – 2000. – № 4. – С. 46-47
- 4 Стрелковська Ю.А. Маргінальні групи в структурі організованої злочинності: кримінологічне дослідження : дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук : 12.00.08 / Ю.А. Стрелковська. – О., 2008. – 249 с.
- 5 Черныш А.М. Маргиналы и маргинальная преступность / Черныш А.М., Черныш М.А. – Вид-во Української академії наук “ВІР”, 2004. – 348 с.

Ключові слова: маргінал, маргінальність, маргіналізація, детермінація злочинності.

Ключевые слова: маргинал, маргинальность, маргинализация, детерминация преступности.

Key words: marginal, marginality, marginalization, crime determination.

ЦИТРИК ВІКТОР ЯРОСЛАВОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права,
кандидат юридичних наук*

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД КРИМІНАЛІЗАЦІЇ ПІДКУПУ У СФЕРІ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ В ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ

Позитивний досвід деяких зарубіжних держав дає підстави для перегляду діючих норм та перейняття результативних механізмів впливу на підкуп та інші корупційні злочини, що у свою чергу поживає та активізує співробітництво у правоохоронній сфері. Оскільки корупція не має кордонів, остільки й розвиток національного законодавства щодо відповідальності за підкуп повинен йти в ногу з основними світовими тенденціями держав у цій галузі.

Аналіз кримінального законодавства країн Європи свідчить про те, що у більшості з них криміналізовані різні форми хабарництва – як одержання, так і надання неправомірної вигоди. Але спостерігається більш детальне урегулювання відповідальності за пасивний підкуп, порівняно із активним.